

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

НЕДЈЕЉНИ ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

БРОЈ 28.

НА ЦЕТИЊУ, У СУБОТУ 19. ЈУЛИЈА (31. СРБИЈА) 1875.

ГОДИНА III. (V.)

ГЛАС ЦРНОГОРЦА* излази једном пут недељно. Стaje за ЦРНУ ГОРУ и АУСТРО-УГАРСКУ год. н. 6; по год. 3; четврт год. н. 1. 50, и. За СРБИЈУ год. н. 7; по г. н. 3. 50.; четврт н. 1. 75. н. За све друге земље год. н. 8. по год. н. 4.; четврт год. н. 2. За остале земље се на ред 5 новчана. Предлата и све наручне шкале се илустрирају, а дописи уредништву на Цетиње.

БУНА У ХЕРЦЕГОВИНИ.

Казали смо последњи пут, да покрет херцеговачки, ако се прекинути преговори не би наставили, може добити озбиљнији изглед са крупним посљедицама, које се унапријед не могу означи-чати ни оградити.

Вјести, које смо од онда до данас добили, и које није саопштавамо, показују, да о преговорима више нема спомена. Кад народ одбацује преговараче са изасланицима владе ставбоаске, то значи да је он одабрао борбу са непријатељем својим. А цијела тој борби не може више бити она, која је била оним преговарачима. Преговори, кад би успјешно довршени били, и мали би да ујекне народу неке олакшице; олакшања народна за борбу прелазе преко тога и тражи подпуу слободу.

Буна херцеговачка добила дакле дондас последњим догађајима и расположењем, које народом овлађује, прави облик народног устанка за потпуу слободу, за ослобођење народно. Сами Турци јаво довршени, да устанак постаје све свилнији. Они су разудали дивљачку суровост своју и своје фанатизму дали сав мах. Устаници међутим нехвалскивају. Сукоби њихови са Турцима све су чешћи и жешћи. Одлучност њихова постаје јача и одушевљење све веће. Земљиште устанка проширује се. Из дугачкога простора од Мостара до Билећа прешав у Попово поље, није могућно да устанак незахвати и последња племена на граници нашој између Требњика и Никшића и од Билећа до Грахова, која су до данас још живи, али без сумње узбуђени гледаоци били. И онда устанку у толиком простору иу такој озбиљности први се дондас неби могао догађати, ни пошљоднице, које могу најзамашније бити, опредјелити, јер би дјелство његово, остварљујући све друге могућности на страну, обузело високолик народ српски.

На већ и у садашњем стању своје усганак овај, са свијем природно, дотиче се положаја Црне Горе, из којег за владу нашу особите дужности настају. Но као што смо вишали разлога, да досад будено уздржани у посматрању и отијевљивању устанка и његова разнијала, држило, да дан ни сада не треба својим жишњем претцати рад незна, тијем прије, што се свијемо одати увјерењу, да она неће одоцити ни на једну дужност, коју јој истакне незна позва и положај развитио стари у Херцеговини.

— Ово су последње и најважније вјести из Херцеговине:

Турска комисија није била више у стању прекинути преговоре са устаницима. Штавише, и анови њених једна су главу измијели, јер су на њих скочили Турци. Реселашама, на који је реја давијала, и исхерали их из Непесина, а на који су ударе дошли Турци с владом изама на Трусињу, на Ргуду и на Студенуцкој Моток, а Турци пласки и билежски ударе одат на Добар. Турци су дили памјеру, да се оловна дојевина отворе кнабе, које устаници већ већ била држо затворене. Но нијесу могли отворити јер су били свуда сузбијени. У свијема турцима дојевина погинуло је Срба свита 8, а Турцима 20. У боју на Ргуду узели су устаници 12 острагуша и 2 кашете ошцека. Турцима дојевина Сетица наша.

Устаници се добро држе. Олакшици су и отушевљења. Робље и стоку своју склонили су они у Бабу и Бјеленцу, гдје их Бањани и Рудњани заклањају од итачкијех и билежскијех Турака, и они су договорно поручили оним Турцима, да сједи с миром, јер ако се врену, они ће ударити на њих. Сва је прилика, да неће дуго заостати сукоб и међу овима.

— О догађају у Васојевићима, о коме смо у прошлом листу јавили, добили смо простири дописе, из којег ово видимо: „Јуче (9. о. н.) дођоше с куле, те је на Превљу, код Турчина; Терзи-бег Њорван и Анза Овић у Ђошваће на конак у Радоја Станковића, који је главар тога племена. Кад је било по вечери, пошљу они Радоја у село, да им тамо као његово јави, па онда кажу свима Радојевићу, који се ту десила била: „Снашо, нареди се што лешије можеш, јер ће ноћас војска на ово село, па на смо пријатељи нама и би смо ради да ти бар останеш“. Жена повјерова, преобуче се, а они је зграбе и побјегну с њом у Превљу, и дрзаху је до ујутру. То је узасно оторчило и узрујало цијело племе. У то добу данас (10. о. н.) Турци да граде кулу на Поде на граници били према началству. Васојевића дочекају их матриси из пушка, и бине се с њима пуца три сата. Колико сам разабрао, од Турака погинуло је четворица и више их је рањено. Бој се био тјаник према началству кнажевом, па су многа зрна издала у кнажеву границу. Началство је писмено пријавило то стареши турским, а Турци говоре: „Иша, нијесмо, нико је пушка косо пошла“. Иако боја неврестивно се прихватају прекогранична Васојевића. Шта буде јавићу Вах“.

— О смрти Рама Сјасојевића пишу нам из П. е. в. а. ово: „Дође Рама у ујумет са писмом од началства жуноског, да тузи једнога немара који се погодио, да оправа кнаштар у Живи, и пријмо калару на радњу напустио. Ујумет прии Рама лијено, почисти га калар и чибукот. Последје нађе се с њиме у чарнија рејна, предсједник ујумета и спаше га испитивати, када ће позвати. Рама му каза у срједу, као што и би. По томе договору се рејас са одшвијим кнаштаром како ће убити Рама, на зшто, него што је јунак на главу. Они дозову кордуноскога чауша и заповеде му, да убије Рама на путу на повратку. И тако чауш Авдураман са још четири друга дочека на Крајеву гору Рама и убије га из потаје. Рама сирито рањен, потегне сабљу, али се не могаше одржати, падне с кова. Још хтједоше исти чаушари, да му, по наредби ујумета, и главу појесу, али у том притри Радојева Којић, који је био отрагу са товарица позостао, и они побјегну“.

„СРБИЈА И ЦРНА ГОРА“.

(Српјетина)

Пошто је писец у кратко извјештају владу владике Петра светог прелазе на државну радњу владике Петра II. За вријеме његове владе границе Црне Горе знатно су се разшириле. Тада су присаједињени Васојевићи, Куцо, Дробљани и многа друга племена. Он је утврдио стању везу између Црне Горе и Брда тако да ниједно брадско племе није више одпадало од Црне Горе као што су прије његове владе чинили. Владика Петар II. основао је судове; успоставио сенат; одредно строге казни, за злочинце и преступнике; стао на пут осветама; једном ријечи препородио је државу из тежела. Препорођај њак како га је владика Петар II. започео довршио је књаз Данило, који је у свему другојачију срећу имао од његова предходника.

Са владом кназа Данила почиње се нова ера у историји Црне Горе. Извјештај духовенско са свијетском владом измијени је цио својек државни. Завјештао овак облика владе измијени је, не само унутрашња управа, него и њена спољашност. Важност Црне Горе у очима образованог свијета веома је порасла. Од времена његове владе почеле су европске државе акредитовати своје агенте при двору наших кнажева, и тим отачбини нашој признавати државну екзистенцију. Године 1859 европског комисијом одређене су Црној Гори, први пут, границе, и ујачен је интегритет њеног земљишта. Граховска побједа и многе друге битке и дојеле што је књаз Данило одржао над Турцима, дале су огромну важност кназу и држави пред свијетом; а непријатељу народа српског страх и зебњу, који се с дана на дан увећава. У краткоме пак чланку није могуће изложити замашност владе кназа Данила, јер је његова свака појединост завашајне вриједности, као што се његов велики дух огледа и свакој појединости његово владачко радње. С тога остављам особитој ситуацији, која изискује више времена и материјала на да буде одјелена као што ваља.

Сви писци, који се занимају нашој прошлости, одпочињу радњу своју, са њеним предубјеђењем па ако покуде што или похвале, чини им се да су постигли своју цијелу. Написати историју Црне Горе није могуће из Париза, Беча или из одаке друго и да се не објаве Црна Гора и не послужују предлажа што у народу живи. Иако је народ бистар и паметан а при том подјелен на племена то јест није збрини из разноплеменства већ је свако лице члан породице, па братства, па племена што би појединац из прошлости заборавао памти племе, или на ко из племена, одмаде се швири на поједице. По томе дакле историја Црне Горе бар за сто година назад нијбоде се може написати из предјаја народног. С тога писец који би хтјео да пише историју Црне Горе требало би да живи у народу нашем, да изучи предјаја, јер немашо довољно писмених докумената; да позна царав, живот и све друго особине, како земљиште тако и карактера народног, па тек онда да приступи к изучавању и писању историје. Међутим опет понавља да би је најбоље написао учен странца, који би све то имао при руци, а при том који неби био заракан партијачношћу, или приврженошћу к једној, а одбашношћу, к другој историјској личности народа нашег, већ који би стао на тачку с које би свакој истини у очи погледао. Писец књиге „Србија и Црна Гора“ писао је по изворима који се находе у париској библиотеци а није пропутавао на један дан српских земаља, стога има погрешних мишља и оцјени склоности нашег народа. Дружичије човек пише о једном народу кад познаје људе и земљиште на коме живе, него кад незна ни једно ни друго. Писати по поруци значи, ништити туђим мозгом и гледати туђим очима. Сваки испитивач нађа ће нешто више или друго него што су наши сви испитивачи што су били прије него кад сам испитива. Кад се држи само испитивача његових предходника готово се може рећи да на привређује много, већ само истина писаника даје другу одјелу и другу оцјену и другу расположај.

Пошто је писец понукао кратку живију кроз прошлост Црне Горе, прелазим на развитак парламентарне владичине у Србији. Међутим сва парламентарност у Србији још је у процесу свога развића. Она је тако рећи у трену, које нема још тачнога. Једина искраца које се може очини угодати у том трену та је да ће с вријешном народ бити носилац суверенитета државног. Послије прелазим писца и описује владу свију владача српских редом. Овие тиј нема великог значаја јер ми знамо више него што је он могао

знати и у кратким potezima nacrtati. Тако што ни преглед народне војезије недовољаје нам чега новјег не што су писци већ одваја о свој изрекли.

О будућности народа српског писац каже, као и многи други који се занимају политичним правима. Међутим ако народ српски дуже остане овако поципјен у ситне ковчиће који за себе имају вредности ивиљу, сви снови о великој будућности нашег народа распиртаће се као магла пред зраком сунца. Још је рјешене да се зајиста могу остварити. Што доцније то теже. Човјечанство јури у цивилизацију убрзаним коракком напријед. А ми остајемо далеко иза ње. У једном дану данас се више познана не што се негда познавало у годинама и десетинама година. Једна година заостатак у цивилизацији много значај у историји на којег народа.

Г. М. Вук...

ДОГАЂАЊИ У СВИЈЕТУ.

Ратни министар немачке војске пријавио је био предлог, да му се повиси буџет за војску. Будући пак да је јавно мишење и онако већ противно големој суми која је на војску одређена, одустало се за сад од тога потраживања, али ће влада знати пронаћи каква друга пут, да се задоста учини захтеву ратног министра.

У Русији, како дивови јављају, очекују да изађе царски указ, којим би се имали њени празници укинути, а уједно се забранило калуђерима и калуђерицама да јавно просе милостињу. Дале ради се и на томе, да се укине досадашња заједница општинске земље, која јавно смета пољско-привредном развоју, па да се иста подјели међу селане као њихова става живина.

По потопљенјем гласовима из Цариграда изишао је царски указ, по коме се плаћа великом везиру, министру и гувернерима по провинцијама смирена за двије трећине, а општем државним чиновницима, који немају више од три хиљаде гроша, за половину. Колко сумња у озбиљност овога рјешена, јер би тијек влада сама себи задала сартни ударац, — опет иа овјег путем немогуће је да се уреди жалосно новчино стање државе. Узлауде су све реформе гаје је трудеж најдубљи корњек захвата. Па и онако царски чиновници и војска по више мјесеци недобива одређене плате, по су осуђени на глад и крађу, на још кад би се и овој опасни дјек употребљено, таман да се ускори пропаст која их свакико минути меће.

Румунска народна скупуштина прихватила је великом већином троголку конвенцију са Аустријом. Опозиција је жестоко на исту нападла и чланови њени закључили су свршетком скупуштинског засједња положили своје мандате.

Румунска влада понудила је порту да на своје трошкове подигне мост за железницу преко Дунава међу Бурђевом и Ручуком. Овијем би румунске железнице добиле двоstrukу важност а големи користи долазе би и оне турске у Бугарској. По влада султанаова ипак је и то, како кажу, из стратегичких обзира одбила ову понуду.

— Говорећи у листу о изборима за скупуштину у Србији споменули смо распис председника министарског савјета, министра унутрашњих дјела окружних начелницима и управитељу вароши Београда, који сада оваје саопштавамо:

Господини начелниче! Према највишем указу од 13. Марта ове године а на основу чл. 78 земаљског устава и чл. 3 изборног закона скупуштинског, издат је и нама на обнародовање послат указ о општем бирању посланика за народну скупуштину.

У ово вријеме кад је влада Његове Свјетлости због несагласности и немихлг првиора у скупуштини, који су рад спуштински немогућина учинили, била принуђена предлагати Његовој Св., да учини употребу од чл. 78 устава, те да изволим потписати указ о распуштању народне скупуштине — прије него што је указ о распушту скупуштине прочитан, изјавила скупуштина са чега је била принуђена, да такав корак Његовој Свјетлости предлаже. У томе акту владе излагани су, истина, поглавни недостаци, који су прошлогодишњу скупуштину до онаквог завршетка довели; али се из так недостатака види, и који

би пут, који чини пословања могу повести рад нашега законодавног тијела ономе, што би нашег кљаву на славу а нашој драгој отачбини на највећу корист било.

Данашњи задатак нашега народног развјања једнако је пред нама свиња, на реду је, да српски народ у Србији, сабран и прикупљен под славиња његовог своје народне династије Обреновића, покаже, да је на висини тога свога задатка, да је способен имати уставну државу и уставниња установљама кретати напријед развијање своје владе државе овако, ко ће то најбоље одговарати постојајној срећи и користи отачбине.

У данашње вријеме на с ваких се највије рава што радно, говори се да се ради за слободу, за напредак, из родољубља, за утврђење уставности и т. д. Међу људима који тако говоре има често огромних разлика, те говори свију њих не могу водити ономе што се говором њиховим истиче. Једни је сам пут, који је истинит и који напредку води. С тога је, у добро схваћеном интересу Србије, желити, да народ избором људи за ову скупуштину покаже, да ли он одобрава, као што ћекоји хоће да представе, да томе истинитом напредку Србије води пут раздора и претеривања; пут сумњичења и нападња по што по то; пут пренамљених оциња и неоправданих, из живота неподрљених жеља; пут, који свако споразумјелаво изјегава; пут партијских страсти — али је увјерен са свим супротно, да ће Србија доијети до развјања, који јој сви жељимо, путем потпуно томе противнијем?

У Србији има партија, и свада каже, да је једино у њеном учелу онз права стаза напретка и бљгостања. Нећемо ни да говоримо о претвртнија људина, који насле, да ће за се начинити партију, ако војују против свега што постоји; који управљају свој рад на обарање друштвених уставања: својине, брака, породице и других тежеља, на којима се све сувареме државе развијају, и који без никакво разбора и обзира, предлачућемо у томе хоће себи политичку важност да набављају. Њих доволно карактерише и одкрива, што вежу држе са застралењем, презреним или закониселењем људина. Као партије могли би се сватрати људи, који би, сложив у жељу за напредак отачбине, тоу цијели разнији путем ишаи, и за остварење њено у разне начини вјеровали. И ако се не може одрећи, да су и у нас све партијске дообе силно, јаче него на другом мјесту, појемљане с личнија интересима, често и са себичнија користима — могла би се онапа начелна дооба у главноме допустити. Али ја држим, господине начелниче, да је прије свега, задатак данашњег вријемна и потреба наше патриотичне политике у томе, да поправимо оно што су немали појми прошле скупуштине наудили добреже гласу нашега земаљског законодавног тијела; да се покажемо на ново сложни у постојањем, кориснија начином вођеном, раду за развјатак домовање, јер је сјако у њему прави љубав отачбине.

Не треба мислити, како, може бити, њеки с изјесним рачунија протурјују, да је садашња влада противна буди чему, што би било пробитачно по напредни развјатак наше отачбине и државних уставања њезиних. Садашња влада полази просто с тог увјерена, да је битности државној приу услав ред; да су за право напредовање врад погодба унутрашњи чврсти одношаји; да к резервама треба приступити са потпуном провинљеношћу и доволном хладићом; да држала и народ нијесу поље, на ком се просто, без историјске вазне, могу чинити експерименти; да су стварни и постојајни, на ми и навија напредни, кориснији по земљу, него увођење разних доктрина по што по то; да уставове треба да су, прије свега, према њомем развјату, нашој моћи и образованости; да, и опште, сам наш напредак треба да остварујемо дубећи прије свега, отачбину и велике интересе, те поштујући и чувајући слогу и споразумјелаво — јер само из постојања и доброга реда, који из назначеног правца по политички положај сљедеје, може бити обилате користе по народ и државу.

Влада Његове Свјетлости показује дјелима, да је на ономе путу, и да јој ове мисли рад руководе. У томе пак храбри је увјерење, да је уз њу одличан дио грађанства Србије, и то сав онај дио, који је искрено одат интересима спокојства и доброга реда, свуда у увјажењу, свуда на гласу својом мирољубивошћу, својим поштывањем законности, својим прилежњем и раде-

шошћу, својом љубављу поштујемога, одијеренога наипретка. Влада се поуздао нага, да ће народ овом приликом, по уробојној му разборности, оцијенити, који му правца треба подпомоћи и каквиња људина своје прилежње поклоњити, те да ће изборима, огромном већином потврдити, да се влада у овим мислија није преварила.

У намери да на јавност изнесем општи правца владе, ово сав, гоооодине начелниче, пишнем отворено, да би се унапријед пресјекло пут политичнија агитаторија и сукљивањима, којих, као у свакој другој, и у нашој земљи има, и који су готови о мислиња и највије рама владинија проносити неосноване и изодачене гласове. У отаал и преспоручујем вах, да при изборима будете заштита законности, како би се тај акт уставности, чисто и без утицања, саршико у одређено вријеме, тачно према прописима закона, с онож разборитишћу и свјесношћу, која би доиквала добром гласу нашега народа.

ЦЕТИЊЕ, 19. Јула. — У прошлом броју јавили смо о сазивању народне скупуштине ради прегледа закона, које г. Богинић пише. О томе смо били дознали при сикоме закључку листа, па с тога нијесмо имали вријемна, да се боље обавјестимо, те је наша вијест у неколико неоснована. Сада пак пошто имамо прилике подубље проучити план његовог рада, који је још прошле године одобрен највишом влашћу*), видимо, да г. Богинић није доио ишти је могао доијети израбене законе, као што је било јављено. Он се налази сада при крају другога оасјека својега рада у одређавању начела главнија правних уставања. То ће дакле г. Богинићем одређена начела бити предложена скупуштини на претрес. О резултатима те радње ми ћемо се постарати, да извјестимо наше читаоце. Пошто готово буде, завршиће се тијек други дио у плану означених радња и г. Богинић заочеће трећу и последњу радњу, т. ј. коначну редакцију закона.

— У прошлу четвртку завршен је овогодишњи тегај у нашој земљедјелској школи. Распуст ученика биће до Крстова дана (14. Септембра). Управитељ др Радич наредно је међутим да сваке неђеље, навизјене, по историја питоцаца долазе у школску биштину и ту раде. Ђељемко радио, да је из ове баште на разне стране земље преко 60.000 струка разнота зела расажено, што пак уједно показује, колико је за кратко вријеме у школској башти рађено, и с којимко се готовишћу народ користно овом згодном приликом.

— Јуче је дошао на Цетиње влади хрватски сликар г. Квиквец. Он спрежа грађу за илустрацију Млажурићеве сијена „Свајла ита Ченгић“, те је због тога и предузео путовање на ове стране и у томе послу бавиће се подубље оваје.

*) Певаћи у ивици 174 курвала министарства народна просвете у Петрограду; српски у „Отачбина“ за Мај јесе.

РАЗЛИЧНОСТИ.

(Руска заступства у виодемству). Службене руске новине приошћују ред дипломатичних заступства у виодемству, што га је недавно цпр потврдио. По том држи Русија пет покисара (ambassadors) у Берлину, Велу, Цариграду, Лондону и Паризу, од којих сваки има плаће 70.000 рубаља, изузавши Цариград, ће плаћа износи 100.000 рубаља. За тим 21 посланство, међу тимја по једно у Једу, Пекину и Теберану. Број генералних консулата износ 26, међу којима један у Пешти; број консула 44, од којих већи половина пада на икочне државе. Осим тога имаде и карочних агента, један сталян у Варни и неопредељени број по потреби рускога заступника у Цариграду и Атини. Укупни издатк за дипломатичко заступљање Русије износ око 2.000.000 рубаља.

НАЈНОВИЈЕ

Из ХЕРЦЕГОВИНЕ добила смо сивој врло каике вјести. На Габели велика покол. На Дабру био је јуче жестоки бој. Устани носјеки 280 Тукака и узели им 3 тона.